

UDK: 343.575:061.1

Biblid 1451-3188, 12 (2013)

Год XII, бр. 43–44, стр. 59–66

Изворни научни рад

Филип МИРИЋ¹
Гордана НИКОЛИЋ²

„ПРОГРАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ОПОЈНИХ ДРОГА И ИНФОРМИСАЊЕ“, КАО СТРАТЕШКО ОПРЕДЕЉЕЊЕ У БОРБИ ПРОТИВ ЗЛОУПОТРЕБЕ ОПОЈНИХ ДРОГА У ЕУ

ABSTRACT

Abuse of drugs is a major social problem. Firstly, in this paper will be exposed the analysis of appropriate norms of criminal legislation of the Republic of Serbia in the part relating to the sanctioning of drug abuse, since the norms of criminal law is one of the most important assets of any country in the fight against crime, to then analyzed a very important act adopted at EU level in this area. The European Parliament, on the proposal of the European Commission on 25 09. 2007. adopted a decision 1150/2007/EC establishing the program “Prevention drugs and information for period of at 2007 to 2013”. We discuss a program of general act, it is the European Parliament expressed its commitment to the continuous and systematic fight against drug abuse and informing the population of the Member States of their harmful effects and adverse effects on human health. This program provides the possibility of submitting proposals the European Commission, which could lead to the suppression effect of abuse of drugs. Such a qualitatively new way of connecting all segments of society in the fight against one so bad phenomenon, such as the fight against drugs has enormous importance for Serbia, especially since its accession to the EU’s, as its strategic orientation.

Key words: European Parliament, drug abuse prevention, information.

¹ Правни факултет у Нишу. Електронска адреса аутора: filip.miric@gmail.com.

² МУП РС, Полицијска управа за Град Београд, Управа криминалистичке полиције.

1) УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Злоупотреба опојних дрога јесте озбиљан друштвени и правни проблем у практично свим земљама света. Готово да нема земље у свету која се на неки начин није суочила са растућим степеном злоупотребе опојних дрога свих врста. Повезаност трговине опојним дрогама са организованим криминалом захтевала је такође одређене интервенције међународних организација и доношење прописа на међународном плану. О овој социјално-патолошкој појави објављен је у свету и код нас велики број студија и истраживачких радова.³ Опојне дроге представљају супстанце или материје које имају психоактивни ефекат и које утичу на промену стања свести, мишљења, запажања, расположења и понашања, те тако током продуженог узимања, ове супстанце могу довести до стања зависности и због тога стварају здравствене и социјалне проблеме.⁴ Злоупотреба опојних дрога, посматрана у ширем смислу, представља све делатности које се предузимају у вези са опојним дрогама, а које су изван правних норми, док у ужем смислу представља непосредну злоупотребу опојних дрога, тј. њихово уношење у организам које доводи до стања зависности и психофизичког пропадања особе која то чини.

Борба против злоупотребе опојних дрога предмет је правних, криминалистичких, психолошких и других дисциплина, али је и регулисана многим међународним актима и законима домаћих земаља. Конвенција Уједињених нација против транснационалног организованог криминала из 2000. године,⁵ Препорука Савета Европе, Конвенција Уједињених нација против незаконитог промета опојних дрога и психотропних супстанци усвојена у Бечу 1988. године,⁶ Јединствена конвенција о опојним дрогама из 1961. године,⁷ Конвенција о психотропним супстанцама из 1971. године, само су неки од међународних аката који садрже борбу против злоупотреба опојних дрога.⁸ Злоупотреба опојних дрога у Републици Србији регулисана је

³ Константиновић-Вилић, С., Николић-Ристановић, В., Костић.М., *Криминологија*, Пеликан принт, Ниш, 2009, стр. 397.

⁴ Игњатовић, Ђ., *Криминологија*, Службени гласник, Београд, 2006, стр. 300, 301.

⁵ Конвенција Уједињених нација против транснационалног организованог криминала, *Службени лист СРЈ – Међународни уговори*, бр. 6/ 2001.

⁶ Конвенција Уједињених нација против незаконитог промета опојних дрога и психотропних супстанци, *Службени лист СФРЈ – Међународни уговори*, бр. 14/90.

⁷ Јединствена конвенција о опојним дрогама, *Службени лист СФРЈ – Међународни уговори*, бр. 2/64.

⁸ Конвенција о психотропним супстанцама, *Службени лист СФРЈ – Међународни уговори*, бр. 40/73.

Кривичним закоником члановима 246, 246а и 247, који се налазе у групи кривичних дела против здравља људи. Основ за инкриминацију производње и стављања у промет опојних дрога у кривично законодавство Републике Србије налази се у међународним актима као што су Јединствена конвенција о опојним дрогама из 1961. године, Конвенција о психотропним супстанцама из 1971. и Конвенција УН против незаконитог промета опојним дрогама и психотропним супстанцама из 1988. године.⁹ Према члану 246. кривично дело неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога састоји се у следећем: ко неовлашћено производи, прерађује, продаје или нуди на продају или ко ради продаје купује, држи или преноси или ко посредује у продаји или куповини или на други начин неовлашћено ставља у промет супстанце или препарате који су проглашени за опојне дроге казниће се затвором од три до дванаест година.¹⁰ Законодавац је поред основног облика овог кривичног дела, прописао и два посебна облика, један лакши облик и два тежа. С тим у вези тежи облици постоје у случајевима уколико је основни облик овог кривичног дела учињен од стране групе или је учинилац овог дела организовао мрежу препродаваца или посредника, и ако је основни облик дела учињен од стране организоване криминалне групе. Значајно је напоменути и то да су Законом о изменама и допунама Кривичног законика Републике Србије из 2009. године учињене измене у члану 246. у смислу одређења овог кривичног дела, те је тако неовлашћено држање опојних дрога, које је до тада било регулисано наведеним чланом ставом 3, из њега издвојено и прописано посебним чланом 246а. који регулише само неовлашћено држање опојних дрога у малој количини за сопствену употребу, док су производња и стављање у промет опојних дрога остали под инкриминацијом наведеног члана 246.¹¹ Поред наведених чланова, важно је истаћи и то да је омогућавање уживања опојних дрога инкриминисано чланом 247. Кривичног законика Републике Србије, према којем се наведено дело састоји у навођењу другог на уживање опојне дроге, давању другоме опојне дроге да је ужива он или друго лице, у стављању на располагање просторија ради уживања опојне дроге или у омогућавању на други начин другом лицу да је ужива.¹² Тежи

⁹ Ђурђић, В., Јовашевић, Д., *Кривично право, посебни део*, Номос, Београд, 2010, стр. 134, 135.

¹⁰ Кривични законик, *Службени гласник Републике Србије*, бр. 85/05, 88/2005, 107/2005, 72/2009, 111/2009 и 121/12.

¹¹ Закон о изменама и допунама Кривичног законика, *Службени гласник РС*, 72/2009 и 111/2009.

¹² Ђурђић, В., Јовашевић, Д., *Кривично право, посебни део*, *op. cit.*, стр. 138–140.

облици овог кривичног дела постоје уколико је основни облик дела учињен према малолетном лицу или према више лица, док је Законом о изменама и допунама Кривичног законика Републике Србије¹³ из 2009. године уведен још један тежи облик, а то је уколико је услед извршења основног облика дела овог члана наступила смрт неког лица. Наведеним изменама и допунама, уведен је и став 4. који се односи на то да се за наведено дело неће казнити здравствени радник који у оквиру пружања медицинске помоћи омогућава употребу опојних дрога. Законом о изменама и допунама Кривичног законика Републике Србије из 2012. године учињене су измене у члану 247. у смислу брисања наведеног става 4, те је став 5. који се односи на одузимање опојних дрога постао став 4. За кривично законодавство Републике Србије и инкриминацију злоупотребе опојних дрога свакако су од великог значаја међународни акти који се односе на ово кривично дело, како они који су раније донети, тако и они актуелни, због чега анализа једног од таквих аката свакако представља допринос европском и домаћем законодавству.¹⁴ Због свега наведеног одредбе Програма за превенцију опојних дрога и информисање могу послужити као корисна смерница и нашем законодавцу на путу хармонизације нашег права са правом ЕУ.¹⁵

II) СВРХА

Циљеви и сврха овог програма за превенцију дрога и информисање назначени су у посебном делу овог документа. Потреба за доношењем оваквог акта произилази из потребе да се заштити здравље грађана држава чланица од злоупотреба дрога, будући да политика заштите здравља у самим државама чланицама није довољна да значајније допринесе смањењу злоупотребе опојних дрога. Такође, посебну пажњу треба посветити сузбијању злоупотребе опојних дрога међу младим људима, као посебно осетљивој групи људи имајући у виду њене негативне последице по здравље младих. Такође, имплементација Програма за превенцију злоупотребе опојних дрога и информисање треба да допринесе и свеобухватној размени информација на плану сузбијања трговине опојним дрогама међу државама чланицама, што ће допринети и креирању одговарајуће јединствене политике за сузбијање ове негативне друштвене појаве.

¹³ Закон о изменама и допунама Кривичног законика, *op. cit.*

¹⁴ Закон о изменама и допунама Кривичног законика, *Службени гласник РС*, 121/12.

¹⁵ Текст Програма на енглеском језику, Интернет, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:257:0023:0029:EN:PDF>, 24/02/2013.

САДРЖАЈ

Садржај овог правног акта у потпуној је сагласности са његовим програмским карактером. Њиме се заправо одређују основе заједничке политике земаља чланица ЕУ када је реч о сузбијању злоупотреба опојних дрога. „Програм за превенцију опојних дрога и информисање“ садржи увод и 18 чланова. У уводном делу наглашава се значај сузбијања злоупотребе опојних дрога, имајући у виду штетне ефекте које злоупотреба дрога има на здравље људи. Због тога је неопходно да се креира заједничка политика сузбијања злоупотребе опојних дрога, посебно у оним земљама чланицама ЕУ у којима ова појава представља велики јавноздравствени проблем. Члан 1. овај Програм одређује као део ширег програма под називом „Основна права и правда“ са циљем повећања нивоа здравља и смањења злоупотребе опојних дрога. Овај програм је временски одређен на период од 1. јануара 2007. до 31. децембра 2013. године.

Чланови 2, 3, 4, 9 и 10. одређују опште и појединачне циљеве програма, као и мере које државе чланице ЕУ треба да спроведу, о којима ће бити више речи у наредним поглављима овог рада, као и надлежност Савета у погледу спровођења овог Програма.

У чл. 5 промовише се принцип сарадње међу државама чланицама, као и земљама кандидатима за чланство у ЕУ, па се оне подстичу да развијају заједничке програме усмерене на контролу и сузбијање опојних дрога. Као циљна група овог Програма одређени су сви они које феномен злоупотребе дрога посредно или непосредно погађа. То се посебно односи на: младе, жене, људе из посебно осетљивих друштвених група. У остале циљне групе спадају професори и остало наставно особље, медицински радници, запослени у полицији и правосуђу, као и запослени у пенитенцијарним установама и невладиним организацијама (чл. 6). Програм је отворен за приступ свим јавним и приватним организацијама и институцијама, и то: представницима локалних власти, универзитетима и свима осталима који се баве информисањем и превенцијом злоупотребе дроге, као и питањима од значаја за третман зависника опојних дрога (чл. 7). ЕУ ће на различите начине помоћи пројекте и програме који као циљ имају сузбијање злоупотреба опојних дрога. То ће се вршити путем грантова и уговора о јавним набавкама (чл. 8). Чланом 11. који носи назив „Комплементарност“ изричито се наводи да је овај програм комплементаран са осталим програмима ЕУ, нарочито у погледу заштите јавног здравља. Члан 12. предвиђа да ће буџет за спровођење овог Програма за период од 1. јануара 2007. до 31. децембра 2013. године износити 21.350.000 евра. И висина предвиђених средстава за спровођење овог програма указује на

његов значај. Праћење реализације пројеката у оквиру Програма за превенцију злоупотребе опојних дрога и информисање у надлежности је Европске комисије која обезбеђује финансијске и техничке услове за њихову реализацију (чл. 13), као и независну интерну и екстерну евалуацију (чл. 14). Такође, чл. 15 предвиђено је да приликом спровођења свих пројеката морају да буду заштићени финансијски интереси ЕУ. Европска комисија се обавезује да сваке године публикује све одобрене пројекте из ове области (чл. 16 и 17), док је чл. 18 предвиђен начин ступања на снагу ове одлуке.

III) МЕРЕ ЕУ

Мере за реализацију Програма као и критеријуми за избор пројеката који ће се спроводити унутар њега посебно су регулисане. За реализацију Програма, Комисија ће, у границама општих циљева постављених у члану 2, усвојити годишњи програм рада, узимајући у обзир техничку експертизу. Предлог пројекта треба да обухвати специфичне циљеве, као и приоритете, детаљан опис свих пратећих активности и, ако је потребно, списак других планираних радњи. Годишњи програм рада биће усвојен у складу са процедуром за управљање из члана 10 (3). Евалуација предложених пројеката ће се вршити према следећим критеријумима: 1) усклађеност предложеног пројекта са годишњим програмом рада, циљеви наведени у члановима 2 и 3 и врсте планираних активности, изнетим у члану 4; 2) квалитет предложеног пројекта у смислу дизајна и очекиваних резултата. Такође, предложени пројекат мора бити у сагласности са општим и појединачним циљевима Програма. *Cost/benefit* анализа мора бити рационална у односу на предложене активности. Коначну одлуку о финансирању пројеката доноси Европска комисија по посебној процедури.

IV) ДАТУМ СТУПАЊА НА СНАГУ

Ова одлука је ступила на снагу 20. дана од објављивања у *Службеном гласнику Европске уније (Official Journal of European Union, L257/27 од 3.10.2007)*. Ова одлука се примењује од 1. јануара 2008, осим одредби чл. 9 ст. 2. и ст. 3. и чл. 10. ст. 3. које се примењују од дана ступања на снагу.

V) ЗНАЧАЈ ЗА РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ

Анализа међународних аката који се односе на злоупотребу опојних дрога свакако је од велике важности за европско и домаће законодавство. Република Србија је учинила велики напредак како у признавању тако и у

инкриминисању злоупотребе опојних дрога, било да се ради о неовлашћеној производњи и стављању у промет, било о неовлашћеном држању и омогућавању уживања опојних дрога. Измене и допуне Кривичног законика Републике Србије које су учињене у претходним годинама представљају усаглашеност са стандардима међународних аката и европским законодавством. Важно је истаћи и то да се поред доношења међународних аката, европских и домаћих закона који регулишу злоупотребу опојних дрога, односно адекватне репресије, као најзначајнија борба против злоупотребе опојних дрога издваја и превенција. Спречавање злоупотреба опојних дрога је од значаја како за сама кривична дела која су са тим у вези, тако и за друга кривична дела која се изврше под утицајем дрога, прибављања новца за куповину исте, елиминисања нелегалног тржишта где се наведена супстанца препродаје, и што је најважније за здравље људи. Акт који је донео Европски парламент „Превенција дрога и информације“ је од изузетног значаја за европско законодавство и самим тим и Републику Србију, јер усмерава европска тела и законодавства на спровођење неког од начина превенције опојних дрога. С тим у вези у први план истиче се спречавање свега наведеног, које је због огромне распрострањености неовлашћене производње, стављања у промет, држања и омогућавања уживања опојних дрога, као и континуиране репресије од стране органа полиције, тужилашта и суда, као и прилагођавања одреби чланова законика у складу са актуелним дешавањима – ипак остало у сенци. На крају, важно је истаћи да доношење сличног програма и у нашој земљи који би на изврстан начин објединио деловање свих сегмената друштва и државних институција који се баве сузбијањем злоупотребе опојних дрога, може у великој мери помоћи да се у догледној будућности овој негативној и друштвеној појави стане на пут, или се бар сведе у друштвено прихватљиве оквире.

VI) ИЗВОРИ

1. Ђурђић, В., Јовашевић, Д., *Кривично право, посебни део*, Номос, Београд, 2010.
2. Игњатовић, Ђ., *Криминологија*, Службени гласник, Београд, 2006.
3. Интернет, <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:257:0023:0029:EN:PDF>.
4. Јединствена Конвенција о опојним дрогама, *Службени лист СФРЈ – Међународни уговори*, бр. 2/64.
5. Конвенција о психотропним супстанцама, *Службени лист СФРЈ – Међународни уговори*, бр. 40/73.

6. Конвенција Уједињених нација против незаконитог промета опојних дрога и психотропних супстанци, *Службени лист СФРЈ – Међународни уговори*, бр. 14/90.
7. Конвенција Уједињених нација против транснационалног организованог криминала, *Службени лист СРЈ – Међународни уговори*, бр. 6/ 2001.
8. Константиновић-Вилић, С., Николић-Ристановић, В., Костић, М., *Криминологија*, Пеликан принт, Ниш, 2009.
9. Кривични законик, *Службени гласник Републике Србије*, бр. 85/05, 88/2005, 107/2005, 72/2009, 111/2009 и 121/12.
10. Закон о изменама и допунама Кривичног законика, *Службени гласник РС*, бр. 72/2009, 111/2009 и 121/12.